

Jiří Skořepa
fotokurSy.cz

Fototahák 17

Jak pečovat o fotografické filtry aby dlouho sloužily

Fotografujte ještě lépe!

Poděkování.

Tato e-kniha by nevznikla bez pomoci řady dalších lidí a také díky podpoře českého výrobce fotografických filtrů VFFOTO (www.vffoto.com).

Speciální poděkování patří osobně majiteli VFFOTO panu Vladimírovi Fučíkovi za cenné informace ke konstrukci, vlastnostem, používání i opravám fotografických filtrů. Dále bych rád poděkoval panu Davidovi Modřanskému a Václavovi Šedivému za trpělivost, s jakou mne znovu a znovu učili typografii a opravovali další a další prohřešky v textech.

A mé partnerce Ivě za to, že je mi nejen ve fotografování a psaní oporou.

Jak pečovat o fotografické filtry aby dlouho sloužily, první vydání, 2019, © Jiří Skořepa. Všechna práva vyhrazena. Fotografie použité v knize jsou dílem autora.

Produktové snímky laskavě poskytl pan Vladimír Fučík – VFFOTO.

Tato e-kniha smí být pro osobní a nekomerční užití volně šířena a dále zveřejňována a to výhradně jako celek v nezměněné podobě. Komerční užití knihy nebo jakékoliv její části (včetně částí textu či obrázků) je možné pouze s výslovným souhlasem autora.

Jak pečovat o fotografické filtry aby dlouho sloužily

Co se dozvíte v tomto Fototaháku?

Nač si dávat pozor při zacházení s fotografickými filtry.

Jak se vyvarovat „zakousnutí“ filtru.

Když se filtr „kousl“, kterak jej uvolnit.

Čím a jak filtry nejlépe čistit?

V čem filtry přenášet a uchovávat?

Obsah

Proč pečovat o fotografické filtry?	5
zásada první – pozor při nasazování filtru	6
zásada druhá – předcházejte „zakousnutí“ filtru	7
zásada třetí – když už se filtr „zakousl“, dostaňte jej šetrně dolů	8
zásada čtvrtá – filtr mějte buď na objektivu, nebo v obalu!	10
zásada pátá – filtr mějte vždycky čistý	11
zásada šestá – filtry a kočky vodu nemilují!	14
zásada sedmá – důvěřuj, ale (čas od času) prověřuj	15
O autorovi	17
O fotografických filtrech VFFOTO	18

Proč pečovat o fotografické filtry?

Proto, aby vám sloužily co nejdéle a nejlépe.

Kvalitní fotografické filtry jsou nenahraditelné a vůbec ne levné. Je proto zájmem každého fotografa aby mu, plně provozuschopné, vydržely co nejdéle.

Péče o filtry přitom není ani zdlouhavá, ani náročná. Stačí dodržet pár jednoduchých zásad.

- zásada první – pozor při nasazování filtru
- zásada druhá – předcházejte „zakousnutí“ filtru
- zásada třetí – když už se filtr „zakousl“, dostaňte jej šetrně dolů
- zásada čtvrtá – filtr mějte buď na objektivu, nebo v obalu!
- zásada pátá – filtr mějte vždycky čistý
- zásada šestá – filtry a kočky vodu nemilují
- zásada sedmá – důvěřuj, ale (čas od času) prověřuj...

zásada první – pozor při nasazování filtru

Vypadá to jako samozřejmost, ale zkušenosti z praxe mluví jinak.

Nejeden fotograf je schopený namísto jemného našroubování narvat filtr na objektiv silou přes závit. Celkem to jde... Oč horší je pak sejmutí.

Často pak nezbude než šetrně napilovat či naříznout obroučku filtru, opatrně jej stáhnout a modlit se přitom ke všem svatým aby alespoň objektiv přežil bez úhony.

Při nasazování filtru proto **vždycky šroubujte jemně a zlehka**, přinejmenším do chvíle, než se začátek závitu „chytl“. Jakýkoli silnější odpor či zadrhávání budiž signálem ke zbystření. Raději nasazení zopakovat než utahovat přes závit.

Po našroubování filtru se **vždycky** přesvědčte, že na objektivu opravdu pevně drží. Kvůli širokoúhlým objektivům jsou moderní filtry vyráběné s nizoučkou obroučkou. Tím pádem je ale úměrně kratší i závit, který filtr na objektivu drží. A při nepozorném našroubování hrozí, že vám filtr upadne.

Tip: U polarizačního filtru, kterým se pro nastavení míry účinku otáčí, otáčejte přední částí vždy ve směru hodinových ručiček (bráno při pohledu zepředu do objektivu). Tedy stejným směrem jako se filtr na objektiv našroubovává. Proč není dobré polarizační filtr otáčet v opačném směru? Protože místo natáčení přední části filtru můžete nechtěně otáčet celým filtrem. A to až do vyšroubování a pádu filtru.

zásada druhá – předcházejte „zakousnutí“ filtru

„Zakousnutý“ či „zapečený“ filtr potká asi každého fotografa. Obecně největší tendenci k zapečení mají filtry s obroučkou z hliníku, méně časté (ale nikoli vyloučené) je to u mosazných obrouček. Bezproblémové jsou snad jen obroučky z titanu.

Prevence proti „zakousnutí“ je jednoduchá. Tužka VFFOTO k mazání závitů filtrů. Závit filtru projedťte kolem dokola hrotem tužky. Tuha, čili grafit, je výborné suché mazivo a separátor. V malém množství nešpiní a i kdyby se náhodou nějak dostala na sklo filtru či čočku objektivu, dá se jednoduše ofouknout balónkem.

Tenhle trik pochází už z dřevních dob klasické fotografie, ale spolehlivě funguje i v digitálním věku.

A když zrovna nemáte po ruce speciální tužku pro mazání filtrových závitů? Pak shánějte z běžných tužek tu s co nejměkčí tuhou (mívá označení 8B).

zásada třetí – když už se filtr „zakousl“, dostaňte jej šetrně dolů

Při sundávání filtru je podstatné působit tlakem stejnoměrně po celém obvodu obroučky. Pokud filtr držíte prsty jen na několika místech, obroučka se deformuje a znemožňuje hladké vyšroubování.

Je několik metod, uvolňování, které můžete zkusit

- Zakousnutý filtr opřete celou přední hranou obroučky o tenkou rovnou měkkí podložku. Přitlačte a otáčením objektivu se pokuste filtr vyšroubovat. Výborně se pro toto hodí podložka pod počítačovou myš, otočená spodní stranou navrch a položená na stole. Trik nejde použít u polarizačních filtrů.
- Použijte plastové kleštiny pro snímání filtrů. Vyrábí se ve dvou či třech velikostech, je třeba zvolit tu, která odpovídá průměru filtru. Obroučku kleština sevře téměř po celém obvodu, deformace je tedy minimální a celkově jde o účinný postup. Na podobném principu pracují i uvolňovače tvořené plastovou rukojetí a okem z tvrdší gumy. Osobně mi přijdou trochu náročnější na manipulaci.
- Filtr několikrát obtočte gumou pro zavařovací sklenice, stahovací elektrická páskou na kabely či lékařským zaškrcovadlem. Stejný princip – působit tlakem stejnoměrně po celém obvodu a nedeformovat obroučku.

Nepomohla ani jedna z předešlých metod?

Pak nastupují ty drsnější. Objektiv s filtrem můžete nechat vymrazit a poté zkusit filtr vyšroubovat. Kov se ochlazováním smršťuje, někdy změna objemu napomůže k uvolnění. V zimě můžete nechat objektiv vymrznout přes noc venku, ale uvolňování pak musíte zkoušet také venku. A před přenesením domů objektiv uzavřít do neprodyšného sáčku a doma v tom sáčku nechat důkladně několik hodin vytemperovat. Jinak hrozí kondenzace a riskujete zničení objektivu vlhkostí.

Když k uvolnění filtru chcete využít mrazák, vložte dovnitř objektiv už zavřený v plastovém sáčku (ideálně spolu s trochou vysušeného silica gelu). Po vyjmutí z mrazáku zkoušejte filtr vyšroubovat přes stěnu sáčku, bez jeho otevření.

Stejně triky lze použít i k uvolnění vzájemně pevně zakousnutých redukci či dvojice redukce–filtr.

Občas, kupodivu, pomůže objektiv se „zakousnutým“ filtrem na chvíli odložit. A poté pokus o sundání zopakovat. Logika v tom není, ale mnohdy nesundatelný filtr po chvíli prostě odšroubujete rukou.

zásada čtvrtá – filtr mějte buď na objektivu, nebo v obalu!

Vhodným místem pro ukládání filtru může být původní krabička, speciální látkové pouzdro pro filtry nebo jiný vhodný obal.

Látkové pouzdro v podobě kapes s vnitřkem z mikrovlákn a průhlednou přední stěnou je přehledný způsob ukládání více filtrů, ale má i nevýhody. Mikrovlákn se dotýká skla a může na něm zanechat otisky. Katastrofa nastává když se do mikrovlákn dostanou zrníčka písku či jiného tvrdšího materiálu. Třením látky se zrnky písku o sklo vznikají mikroškrábanečky, které filtr trvale znehodnotí. Nejvíce ohrožené jsou polarizační filtry, povrch jejich skla je měkčí než u UV či ND filtrů. Polarizační filtr je třeba chránit také před jemným pískem, který by se mohl dostat mezi obě části obroučky a zadřít mechanismus otáčení.

Za ideální řešení pokládám uložení šroubovacích filtrů v celokovovém obalu (ochranné pouzdro) tvořeném dvojicí horního a spodního víčka. Obal se nedotýká skla, závit je dostatečně jemný a dlouhý na to, aby obal byl i prachotěsný. Více filtrů stejného průměru lze navíc šroubovat na sebe navzájem „do komínku“ a tak šetřit místo. Podobně lze na sebe skládat i filtry s magnetickým uchycením. Jen není možné kombinovat v jednom „paklíku“ magnetické a šroubovací filtry navzájem.

zásada pátá – filtr mějte vždycky čistý

Proč? Znečištěný filtr je snad ještě horší než filtr žádný. Špína zhoršuje kontrast a přidává nežádoucí odlesky a „duchy“ do obrazu. Není třeba jít do úplných extrémů, pár miniaturních částecek nečistot na filtru nemá na optický výkon znatelný vliv. Vrstvička prachu či otisk prstu ovšem ano.

Jak čistit?

Začněte ofouknutím nečistot balónkem. U kvalitních filtrů s dobrou povrchovou úpravou lze ze skla ofouknout i případné kapky vody (neslévají se, ale mají tvar kuliček, povrch je odpuzuje). Ofouknutí je důležité zejména u polarizačních filtrů které, oproti UV a ND, mají přece jen měkčí a snáz poškrábateľný povrch. Zakončovací ochranné vrstvy se totiž napaňují za tepla a polarizační filtry nelze zahřát tolik jako jiné typy. Přílišné teplo by uvnitř poškodilo choulostivou polarizační fólii, která je na bázi celulózy.

Při ofukování pozor. Plastová tryska bývá do pružného těla balónku jen vsazená a při používání se někdy časem povysunuje. Kontrolujte a případně ji vraťte zpět. Jinak hrozí, že při zmáčknutí balónku vám tlak vzduchu vystřelí celou trysku proti sklu filtru. Důsledkem mohou být šrámy v antireflexech.

Nestačilo ofouknutí?

Pak **pokračujte ometením štětečkem**, hodí se třeba ten z „Lenspenu“. Jen pozor na miniaturní tvrdá zrnka nečistoty (například z křemitého písku). Přemetáním sem a tam jimi můžete poďrít a nevratně poškodit povrch skla.

Dočistit můžete utěrkou na optiku z mikrovlákna.

Skvěle odstraní menší i větší mastné skvrny. Mikrovláknové utěrky se nedotýkejte holou rukou (nasaje do sebe mastnotu z lidské kůže), ideální je ruku obalit polyetylenovým sáčkem nebo navléci jednorázovou latexovou rukavici.

Utěrku mějte vždy uloženou v obalu, nesmí se v ní držet zrnka nečistot. A zašpiněnou včas vyměňte za čistou. Znečištěnou utěrku z mikrovlákna můžete vyprat (bez aviváže, při teplotě do 40 °C aby se nepoškodila struktura mikrovláken), ale poslední máchání by mělo být v destilované vodě (aby po uschnutí neobsahovala krystalky z látek ve vodě obsažených) a sušení v bezprašném prostoru.

Když opotřeбенou utěrku prát nechcete (a, dle mého osobního názoru, praní moc smysl nemá), nevyhazujte ji. Výborně se s ní ještě čistí brýle.

Dokončete ploškou „Lenspenu“.

Na drobné mastné flíčky, otisky prstů či stopy po vodních kapkách je ideální čistící ploška „Lenspenu“ s naneseným práškovým uhlíkem neboli karbonem.

Pootočením těla „Lenspenu“ o půlobrátku na čistící plošku ze zásobníčku ve víčku naneste čistý karbonový prášek. Stopy nečistoty poté vyčistíte krouživým přetřením čistící ploškou. Při větším znečištění nanesení prášku několikrát opakujte. Případné zbytky karbonového prášku z filtru odfoukněte balónkem nebo omeťte štětečkem (vysunovací štěteček na optiku bývá na druhém konci „Lenspenu“).

Důležitá poznámka: „Lenspen“ je skvělý pomocník – při korektním používání. Na karbonovou plošku nikdy nesahejte rukou a nikdy se s ní nedotýkejte jiného povrchu než skla filtru. Zamaštěná dotekem prstu bude neúčinná. A s přichycenou nečistotou může být povrchu filtru přímo nebezpečná. Tvrdá zrnka, přimáčknutá ploškou a tažená po povrchu skla, jej snadno poďrou.

Na velké znečištění mastnotou anebo na přichycené lepkavé nečistoty (například pyl) použijte **mokrý čistění izopropylalkoholem** (propan-2-ol), podle potřeby případně doplňte čistěním koncentrovaným čistým etylalkoholem (60–75%, k dostání v lékárně). Čistící roztok v malém množství sprejem nastříkejte na sklo filtru. Nebo jej naneste navlhčenou mikrovláknovou utěrkou na optiku či vatovou tyčinkou k čistění uší (správnou češtinou zvanou „uchošťour“). Případná vlákna z vaty se na závěr odfouknou balónkem. Roztoku jen tolik, aby navlhčil povrch skla, ale nezatekl do spár mezi sklem a obroučkou filtru.

Praktické balení představuje čistící kapalina na filtry VFFOTO, 100 ml izopropylalkoholu v lehké nárazuvzdorné čiré plastové lahvičce s mechanickým rozprašovačem.

Stručné shrnutí

- ofukovací balónek – první volba
- ometení štětečkem na optiku – odstraní drobné uvolněné nečistoty
- utěrka na optiku z mikrovláknů – na větší mastné skvrny
- ploška „Lenspenu“ s karbonovým práškem – na stopy po kapkách, drobné mastné flíčky, otisky prstů
- mokré čistění izopropylalkoholem a etanolem – na velké znečištění mastnotou anebo přichycené lepkavé nečistoty

zásada šestá – filtry a kočky vodu nemilují!

Že vodu kočka nemiluje, to vyjadřuje lidové úsloví (předkové ovšem zjevně neznali mainskou mývalí či tureckou van kočku). Stejně tak filtry. Namočení či kapky vody filtr nepoškodí – ale mohou vám přidělat práci s čištěním.

Čeho je třeba se zásadně vyvarovat, to je mořská voda. Může opravdu rychle (už po 15–20 minutách působení) na skle filtru nevratně poškodit antireflexní vrstvy. Obdobné škody nadělá nechtěné polití minerálkou z láhve (sladká, ale velmi tvrdá voda s množstvím rozpuštěných minerálů). Na pohled vypadá filtr v pořádku. Proti slunci či žárovce ale vidíte nepravidelné mapy, zdroj nežádoucích reflexů a ztráty kontrastu v protisvětle.

Dostala se vám na sklo filtru mořská voda či minerálka? Neprodleně filtr důkladně vypláchněte v čisté sladké měkké vodě (dešťové nebo destilované). Po opláchnutí sfoukněte vodu balónkem, dosušte běžným způsobem pomocí utěrky na optiku z mikrovlákna a případné stopy po vodních kapkách vyčistěte karbonovou ploškou „Lenspenu“.

Pozor! Nesnažte se nikdy otírat filtr bez předchozího opláchnutí ve sladké vodě. Krystalky a mikrokrystalky solí ze zasychající mořské vody by jej mohly mechanicky poškodit.

Běžná sladká voda průšvih není. Měkká dešťová a povrchová voda filtr nikterak neponičí a když se nepřidá mechanické podření pískem či podobnými částicemi, nic se neděje. Lepší moderní filtry mají hydrofobní zakončovací nanovrstvy, díky kterým se na skle voda nerozlévá do kalužinek ale tvoří kuličky, které stačí ze skla jednoduše odfouknout vzduchem z ofukovacího balónku. Když ofouknutí nestačí, kapky vody nenechte zaschnout a vyčistěte je způsobem popsáním u mořské vody. Stejný postup platí i pro kapky z deště, vodní tříště nebo roztátých vloček sněhu.

Průšvih nastává když se víc, než jen pár kapek sladké vody dostane na levný polarizační filtr bez utěsněné fólie. Pokud navlhne polarizační fólie, je filtr na odpis.

zásada sedmá – důvěřuj, ale (čas od času) prověřuj...

Po vyčištění filtru je dobré jej čas od času zkontrolovat. Prohlédněte, zda není poškozená obroučka, znovu obtáhněte závit tužkou na filtry jako prevenci „zakousnutí“.

A ujistěte se, že sklo filtru pevně sedí v obroučce.

Proč? U klasického provedení filtru sklo v obroučce z vnější strany drží tenoučký kovový pojistný prstýnek, dotažený v závit. A ten se někdy (velmi ojediněle – ale nelze to zcela vyloučit) povolí a začne se ze závitu vytáčet zpět. Sklo pak má větší vůli, tendenci „chrastit“ a svými vibracemi ještě napomáhat vytáčení prstýnku. V extrémním případě může sklo i s prstýnkem z obroučky vypadnout.

Pozor je třeba dávat zejména u UV filtrů s nízkou a tenkou hliníkovou obroučkou. Naopak téměř vůbec se neobjevuje u obrouček mosazných.

A samozřejmě záleží i na míře používání. Intenzivně používaný filtr, který se několikrát týdně vyšroubovává/ našroubovává na objektiv, putuje střídavě z chladna do tepla a působí na něj i vibrace při přenášení či převážení, potřebuje častější kontrolu, než UV filtr na amatérské zrcadlovce, používané jednou v létě při týdenní dovolené a podruhé v zimě o vánocích.

Co s povoleným filtrem?

Dotáhnout speciálním klíčem (mívají jej opraváři fotografické techniky) nebo požádat o opravu výrobce, toto by měl vyřešit v rámci záruky.

Filtry VFFOTO řady GS i PS mají desetiletou záruku a pokud by vás náhodou potíž s uvolněným sklem potkala, stačí kontaktovat výrobce, bezplatné zajištění opravy je samozřejmostí.

Kontrolu pojistného kroužku nemusíte řešit u laciných fotofiltrů. Těch, které mají sklo do rámečku zalisované napevno. Takový filtr je ovšem neopravitelný a při jakémkoli poškození nezbývá než jej odepsat.

Co popřát závěrem?

Aby vám vaše filtry opravdu velmi dlouho a vždycky skvěle sloužily.

Jiří Skořepa

O autorovi

Fotografování se věnuji přes 35 let. Nejdříve na klasický černobílý i barevný kinofilm a svitek, od roku 2003 digitálně. Od značky Olympus jsem roku 2005 přešel k Nikonu a poté v roce 2016 na bezzrcadlovku Sony A7.

Spolupracuji s českým výrobcem profesionálních fotografických filtrů panem Vladimírem Fučíkem – VFFOTO.

Moderní fotovýbavu doplňuji historickými manuálními objektivy. Obvykle nemají perfektní ostrost, ale vyvažují to osobitým charakterem kresby s nádechem nostalgie časů Pentaxů, Zenitů a Praktic.

Dlouhodobě se věnuji dvěma svým projektům: Volně rostoucím evropským orchidejím a zimujícím netopýrům. Speciální oblastí mého zájmu je klasická stereofotografie.

Své zkušenosti předávám prostřednictvím tématických workshopů a individuálních kursů fotografování. Každoročně v dubnu pořádám pro zájemce jarní workshop fotografování krajiny a orchidejí v jižní Itálii.

Na Internetu provozuji webové stránky www.skorepa-photo.com, www.starosklicka.cz, www.orchidaceae.cz, www.fotokursy.cz.

Kontakt:

Jiří Skořepa

+420 702 999 521

jiri@skorepa-photo.com.

O fotografických filtrech VFFOTO

Vladimír Fučík-VFFOTO je český výrobce profesionálních fotografických filtrů, se sídlem a centrálou na Vysočině v Humpolci, s vlastním vývojem, výrobou a distribucí fotografických filtrů a příslušenství značky VFFOTO. Sortiment VFFOTO zahrnuje kompletní nabídku fotofiltrů od UV a polarizačních přes ND filtry (včetně variabilních ND) až po speciality typu Night Sky.

Provozuje nejpodrobnější specializovaný český informační web o fotografických filtrech www.fotofiltry.eu a pro příznivce značky, sdružené v Klubu VFFOTO (bezplatné členství, e-mailový infozpravodaj), pořádá klubová setkání a workshopy.

Z historie VFFOTO

- 2008 vznik značky a webu www.vffoto.com
- 2012 UV a CPL filtry VFFOTO
- 2013 první ND filtry
- 2014 ND filtry s antireflexními vrstvami, přechodové filtry
- 2015 filtry „Golden Series“ s mosaznými obroučkami
- 2016 ND 2000x, skleněný čtvercový filtr do držáku 100 mm (VFFOTO Square System) a zvlášť tmavý filtr ND 32000x
- 2017 přechodové filtry do držáku, tenké US (ultra-slim) polarizační filtry, limitovaná výroční „TITANIUM EDITION“ série v obroučce z titanu
- 2018 nové variabilní ND filtry VND VFFOTO, extrémně tmavý ND 100000x filtr, Night Sky filtr pro fotografování noční krajiny a hvězdné oblohy
- 2019 nové magnetické filtry VFFOTO, speciální cirkulární polarizační filtr pro fotografie přírody „Colours of Nature“

Web a e-shop www.vffoto.com,

e-mail info@vffoto.com

telefon +420 731 474 681

Provozovna Palackého 834, 396 01 Humpolec

